

РОЗДІЛ 13. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ПРАВОВОЇ НАУКИ

УДК 347.1: 342.9

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.5.55>

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ЛЕГІТИМАЦІЇ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Ільницька Н.Ф.

*кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри приватного права
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана
ORCID: 0000-0002-7461-3673
e-mail: nadira.ilnytska@kneu.edu.ua*

Кулага Е.В.

*кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри приватного права
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана
ORCID: 0000-0002-6405-3510
e-mail: elly839@gmail.com*

Ільницька Н.Ф., Кулага Е.В. Сутність та зміст легітимації юридичних осіб за законодавством України.

У статті розглянуто загальнотеоретичні правові підходи до розуміння сутності та змісту легітимації юридичних осіб, зроблено акцент на її комплексності та міжгалузевому характері, визначено загальне поняття легітимації юридичної особи, що ґрунтується на значенні терміну «легітимація» та сутності самої процедури. Також проведено етимологічний та науковий порівняльний аналіз понять «легалізація» та «легітимація» для позначення процесу узаконення юридичної особи і зроблено висновок, що саме термін «легітимація» є найбільш прийнятним і таким, що відображає сутність самої процедури узаконення організацій зі статусом юридичної особи.

Автори визначили, що легітимація юридичних осіб – це сукупність юридично значимих дій та процедур, спрямованих на визнання державою факту виникнення нових суб'єктів права зі статусом юридичної особи та узаконення здійснюваної ними діяльності на підставах та за умов, передбачених законом. Зміст легітимації складає ряд юридичних процедур, головними з яких є державна реєстрація створення юридичної особи; ліцензування; дозвільні процедури. Легітимація юридичних осіб також може включати в себе ряд дій та процедур, які передують державній реєстрації створення юридичної особи або здійснюються після неї. Як правило, необхідність таких процедур прямо передбачені законом, саме тому вони є невід'ємною частиною легітимації юридичних осіб. Сама легітимація юридичної особи також є процедурою, оскільки передбачає визначену послідовність дій щодо узаконення юридичної особи та через яку реалізується найважливіша частина процесу її створення. Процедури легітимації є нормативно регламентованими, їх проходження супроводжується імперативними вимогами на всіх етапах, а отже, сама процедура легітимації є публічно-правовою, адміністративною, чим відрізняється від інших стадій і дій в процесі створення юридичної особи. Авторі дійшли висновків, що зміст процедури легітимації є індивідуальним для кожної конкретної юридичної особи, містить свій комплекс юридичних дій та процедур і залежить від правових якостей юридичної особи (організаційно-правової форми, форми власності, сфери діяльності тощо).

Ключові слова: легітимація, юридична особа, узаконення, процедура, державна реєстрація, ліцензування, дозвільні процедури.

Іnnytska N.F., Kulaha E.V. The essence and content of the legitimation of legal entities under the legislation of Ukraine.

The article considers general theoretical legal approaches to understanding the essence and content of the legitimation of legal entities, emphasizes its complexity and interdisciplinary nature, defines the general concept of the legitimation of a legal entity, which is based on the meaning of the term «legitimation» and the essence of the procedure itself. Also, an etymological and scientific comparative analysis of the concepts of «legalization» and «legitimation» was conducted to denote the process of legalizing a legal entity, and concluded that the term «legitimation» is the most acceptable and reflects the essence of the procedure for legalizing organizations with the status of a legal entity.

The authors determined that the legitimation of legal entities is a set of legally significant actions and procedures aimed at the state's recognition of the fact of the emergence of new legal entities with the status of a legal entity and the legalization of their activities on the grounds and under the conditions provided for by law. The content of legitimation consists of a number of legal procedures, the main of which are state registration of the creation of a legal entity; licensing; permitting procedures. Legitimation of legal entities may also include a number of actions and procedures that precede the state registration of the creation of a legal entity or are carried out after it. As a rule, the need for such procedures is directly provided for by law, which is why they are an integral part of the legitimation of legal entities. The legitimation of a legal entity itself is also a procedure, since it involves a certain sequence of actions to legitimize a legal entity and through which the most important part of the process of its creation is implemented. Legitimation procedures are regulated by law, their completion is accompanied by imperative requirements at all stages, and therefore the legitimation procedure itself is public law, administrative, which distinguishes it from other stages and actions in the process of creating a legal entity. The authors concluded that the content of the legitimation procedure is individual for each specific legal entity, contains its own set of legal actions and procedures and depends on the legal qualities of the legal entity (organizational and legal form, form of ownership, field of activity, etc.).

Key words: legitimation, legal entity, legalization, procedure, state registration, licensing, permitting procedures.

Постановка проблеми. Легітимація є важливим етапом створення юридичних осіб, оскільки виступає «фільтром» при входженні нових учасників до економічного обороту, чим забезпечує безпеку інших суб'єктів. Саме тому належне теоретичне підґрунтя та законодавче регулювання процедур легітимації є запорукою розвитку та безпеки бізнесу, залучення іноземних інвестицій та економічного зростання, що особливо актуально в умовах війни.

На сьогоднішній день проблема легітимації юридичних осіб лишається недостатньо розробленою починаючи з термінології, що застосовується вченими й практиками для позначення процесу узаконення і входження в оборот нових юридичних осіб, і завершуючи змістом самої процедури легітимації. На цьому протягом останніх десяти років неодноразово наголошували вчені. Увага науковців в більшій мірі зосереджена на окремих легітимаційних процедурах, таких як державна реєстрація створення юридичних осіб, ліцензування їх діяльності, дозвільних процедурах, або на процедурі легітимації окремих видів юридичних осіб, що має свою специфіку і не може бути універсальною.

В той же час, важливим завданням є розроблення загальнотеоретичних правових підходів до розуміння сутності та змісту легітимації юридичних осіб, усвідомлення її комплексності та міжгалузевого характеру, вироблення уніфікованої термінології, що ґрунтується на етимології поняття «легітимація» та сутності самої процедури.

Метою дослідження є загальнотеоретичне визначення поняття легітимації юридичних осіб, а також обґрунтування сутності та змісту легітимації як процедури створення та узаконення юридичних осіб відповідно до законодавства України.

Стан опрацювання проблематики. Різноманітні аспекти легітимації юридичних осіб стали предметом наукових досліджень вчених різних галузей юридичної науки, зокрема, Н.О. Саніах-метової, Д.Г. Манько, О.Ю. Кампі, В.С. Щербини, О.М. Вінник, О.В. Гарагонича, Л.В. Хомко та інших. В той же час, увага вчених присвячувалась або окремим аспектам легітимації юридичних осіб, або легітимації окремих видів юридичних осіб без проведення комплексного дослідження і вироблення універсальних теоретичних підходів до процедури легітимації юридичних осіб.

Виклад основного матеріалу. Юридичні особи різних форм власності, організаційно-правових форм, сфер діяльності стають повноправними учасниками економічного обороту, правових відносин лише в результаті їх узаконення, тобто публічного визнання факту їх створення в результаті проходження передбачених законом процедур, серед яких важливе місце займають процедури державної реєстрації, ліцензування, дозвільні процедури.

Але серед вчених та практиків відсутній єдиний термінологічний підхід до позначення процесу узаконення юридичних осіб: одні називають такий процес «легалізацією» [1, с. 7], інші використовують термін «легітимація», дехто взагалі не вбачає суттєвої різниці між даними термінами і використовуює їх як синоніми.

Якщо розглянути етимологію цих термінів, то можемо відмітити наступне: термін «легітимація» походить від латинських спільнокореневих слів *lex, legis, legitimus, legitima, legitimum* – закон, законний, правомірний, належний, пристойний, правильний, дійсний. Так само і термін «легалізація» має відповідні мовні витоки з латини – *lex, legis, legalis* – законний [2; 3, с. 387]. Отже, обидва терміни означають «законний, правомірний».

Але якщо дослідити зміст та юридичне значення цих термінів, то легалізація (від лат. *legalis* – законний) означає узаконення, надання законної сили, чинності якому-небудь актові або дії, а легітимація (від лат. *legitimus* – законний, узаконений) – це визнання чи підтвердження законності якогось права чи повноваження [3, с. 387; 4; 5]. Як бачимо, ці терміни мають відмінність, яка полягає у предметі узаконення: в першому випадку – це якийсь акт або дія, певний об'єкт, наприклад, вид господарської діяльності (легальна діяльність, легальні доходи, легальна зброя); в другому – це якесь право чи повноваження, в нашому випадку право входження суб'єкта в оборот (легітимний суб'єкт).

Згідно з західними словниками, зокрема *The Oxford English Dictionary*, під словом «легітимний» розуміється: «той, що проголошується законним», «санкціонований, уповноважений чи дозволений законом», «відповідний до закону чи правила», «відповідний визнаному стандартному типу» [6]. В соціально-правовому контексті легітимацію розуміють як публічний процес засвідчення, схвалення, виправдання або доведення обґрунтованості та необхідності певної соціальної дії, статусу або інституції [7, с. 63].

У теорії права під легітимацією розуміється визнання існування певного суб'єкта права у правовому полі держави. Таке визнання проходить у декілька етапів і передбачає проходження процедури державної реєстрації, отримання різних дозволів та документів, що підтверджують можливість суб'єкта існувати у правовому полі держави [8, с. 143].

Таким чином, стосовно узаконення юридичних осіб ми вважаємо більш прийнятним застосування терміну «легітимація». Такий підхід також розділяють більшість вчених [9, с. 141; 10, с. 70; 11, с. 193].

Слід звернути увагу на те, що легітимація юридичної особи, узаконення її існування як учасника економічного обороту відбувається в процесі створення юридичної особи і є його важливим та обов'язковим, але не єдиним етапом. І для розуміння змісту самої легітимації важливо з'ясувати її місце в юридичному процесі створення організації зі статусом юридичної особи.

Здебільшого серед етапів створення юридичних осіб виділяють наступні: дореєстраційний (підготовчий, організаційний, ініціативно-організаційний) етап, реєстраційний (легітимаційний, легалізаційний) і постреєстраційний (післяреєстраційний), в межах якого відбувається постановлення на податковий облік, до Пенсійного фонду, органів статистики тощо [9, с. 142; 12, с. 224-225].

На нашу думку, створення юридичних осіб включає в себе такі стадії: 1) ініціативна; 2) організаційна; 3) легітимаційна. Розглянемо детальніше їх зміст.

1. *Ініціативна стадія* – це стадія формування ідеї, мети майбутньої організації, розробки бізнес-плану, пошуку партнерів та контрагентів, вивчення ринку тощо. Хоча на цій стадії не передбачається вчинення юридично значимих дій, але без неї іноді складно реалізувати наступні. З точки зору економістів, спеціалістів в сфері ведення бізнесу цій стадії має приділятися значна увага, тому що саме на цьому етапі вирішується питання доцільності та здійснюється економічне обґрунтування майбутнього бізнесу [13; 14].

2. *Організаційна стадія* - вже передбачає вчинення дій, які безпосередньо спрямовані на створення юридичної особи та спричиняють правові наслідки: проведення установчих зборів, розробка та затвердження установчих документів, визначення органів управління, вибір найменування та організаційно-правової форми тощо.

3. *Легітимаційна стадія* – це стадія, в межах якої відбувається офіційне визнання організації державою і набуття нею статусу юридичної особи, вона є визначальною в процесі створення юридичної особи. Обов'язковою процедурою тут є державна реєстрація, оскільки юридична особа вважається створеною з дня її державної реєстрації (ч. 4 ст. 87 ЦК) [15].

Чи дорівнює в такому випадку легітимація процедурі державної реєстрації? І чи достатньо самої лише державної реєстрації для повного узаконення юридичної особи?

Існують думки, що легітимація – це лише або переважно державна реєстрація юридичної особи. Так, це головна державна процедура, в результаті якої організація набуває прав юридичної особи і виникає як суб'єкт права. Але для окремих видів юридичних осіб та при зайнятті окремими видами діяльності лише самої державної реєстрації недостатньо, необхідно отримання спеціальних дозволів від держави (ліцензій, документів дозвільного характеру). Це, зокрема, стосується банків, будівельних, страхових компаній, медичних клінік, вищих навчальних закладів тощо, які навіть зареєструвавшись, не мають права здійснювати свою діяльність без ліцензій та/або дозвільних документів [8; с. 145].

В той же час, Б.В. Деревянко та О.А. Туркот зазначають, що під легітимацією суб'єкта господарювання передбачається необхідність дотримання певних правил, проходження певного порядку утворення, проходження процедур державної реєстрації, отримання ліцензій та/або спеціальних дозволів у встановленому законом порядку, офіційного визнання його існування у правовому полі України [16, с. 23]. О.В. Гарагонич теж звертає увагу, що до особливих умов легітимації акціонерних товариств відноситься ліцензування [10, с. 72].

На нашу думку, легітимаційна стадія створення, а отже легітимація юридичної особи, окрім державної реєстрації, включає в себе також отримання ліцензій на здійснення окремих видів господарської діяльності та документів дозвільного характеру, якщо цього вимагає специфіка діяльності юридичної особи. Ми впевнені, що такий зміст стадії є умовою набуття юридичною особою повного обсягу цивільної та господарської правосдатності і можливості в повній мірі її реалізовувати – набуття повної дієздатності. Адже за умови створення організації заради зайняття підліцензійними видами діяльності або діяльністю в окремих сферах, державної реєстрації недостатньо, щоб почати «діяти». В підтвердження правильності нашої позиції в ч. 3 ст. 91 ЦК України, яка має назву «Цивільна правосдатність юридичної особи», передбачено, що юридична особа може здійснювати окремі види діяльності, перелік яких встановлюється законом, після одержання нею спеціального дозволу (ліцензії). Отже, навіть отримавши після державної реєстрації статус юридичної особи, при обранні діяльності, що вимагає одержання ліцензії чи інших документів дозвільного характеру, така юридична особа фактично зможе функціонувати лише після їх одержання [8, с. 68].

Таким чином, входження юридичної особи до економічного обороту як суб'єкта права й отримання повноцінної можливості і права свою діяльність здійснювати неможливе без проходження всіх передбачених законом процедур легітимації, а саме державної реєстрації, а також ліцензування і дозвільних процедур.

Слід зазначити, що легітимація юридичних осіб також може включати в себе ряд дій та процедур, які хоча й по своїй суті мають організаційний характер (входять до організаційної стадії створення юридичних осіб), і, як правило, передують державній реєстрації, такі як обрання організаційно-правової форми, видів діяльності, системи оподаткування, одержання кваліфікованого електронного підпису, проведення установчих зборів тощо, але без яких неможливе проходження державної реєстрації, адже державним реєстратором перевіряється дотримання вимог закону щодо створення юридичної особи¹, або такі відомості необхідні для заповнення заяви про державну реєстрацію тощо.

Частиною легітимаційної процедури є в тому числі дії, що здійснюються після державної реєстрації (постановлення на облік як платника податків та зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, відкриття рахунків у банку тощо), адже вони також складають процес узаконення юридичної особи, оскільки вимагаються державою та передбачені у нормативно-правових актах.

¹ Підставою для відмови у державній реєстрації є порушення встановленого законом порядку створення юридичної особи (п. 7 ч. 1 ст. 28 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 № 755-IV)

Основними ж, визначальними процедурами легітимації юридичних осіб, на нашу думку, є саме державна реєстрація створення юридичних осіб, ліцензування та дозвільні процедури.

Л.В. Хомко визначає два аспекти процедури легітимації суб'єктів господарювання: з одного боку, як на правовстановлюючі процедури, що надають правовий статус їм суб'єктам, а за іншого – як на узаконення здійснення комерційної діяльності, тобто фактичне отримання суб'єктом господарювання права на здійснення підприємницької діяльності. І наголошує, що саме у процесі легітимації суб'єктів господарювання відбувається підтвердження державою законності входу відповідних осіб у підприємницькі відносини [17, с. 145]. Отже, легітимація стосується узаконення як самої юридичної особи, так і діяльності, яку вона здійснює.

Як правило, про легітимацію говорять як про юридичну процедуру. Взагалі поняття «процедура» трактується як певна сукупність дій, за допомогою яких реалізується певний процес, етап, стадія, що відображає зміст відповідної технології. З правової точки зору, процедура – це юридично регламентований порядок дій чи регулювання відповідних суспільних відносин у сфері правозастосування [18, с. 166].

Таким чином, під *легітимацією юридичних осіб* слід вважати сукупність юридично значимих дій та процедур, спрямованих на визнання державою факту виникнення нових суб'єктів права зі статусом юридичної особи та узаконення здійснюваної ними діяльності на підставах та за умов, передбачених законом [8, с. 146].

Отже, легітимація складається з ряду юридичних процедур, головними з яких є державна реєстрація створення юридичної особи, ліцензування та дозвільні процедури.

В той же час, сама легітимація юридичної особи також є процедурою, оскільки передбачає визначену послідовність дій щодо узаконення юридичної особи та через яку реалізується найважливіша частина процесу її створення.

Важливо також звернути увагу на те, що всі процедури легітимації є нормативно регламентованими, їх проходження супроводжується імперативними вимогами на всіх етапах, а отже сама процедура легітимації є публічно-правовою, адміністративною, чим відрізняється від інших стадій і дій в процесі створення юридичної особи.

Н.О. Саніахметова зазначає, що легітимація суб'єктів підприємницької діяльності в Україні, може включати: «один елемент – державну реєстрацію (для заняття видами діяльності, що не потребують ліцензування або патентування); два елементи – державну реєстрацію і ліцензування (для заняття видами діяльності, що потребують ліцензування); три елементи – державну реєстрацію, ліцензування і патентування (для заняття видами діяльності, що потребують ліцензування і патентування)» [19, с. 49]. Патентування на той час було передбачено чинним законодавством. Але вчена фактично зауважує, що для різних суб'єктів процедура легітимації може мати різний склад процедур.

Отже, процедура легітимації не є універсальною для усіх юридичних осіб і залежно від виду юридичної особи та її діяльності зміст процедури легітимації може бути різним і включати: лише державну реєстрацію; державну реєстрацію і ліцензування; державну реєстрацію, ліцензування і дозвільні процедури.

При чому, державна реєстрація є обов'язковою для усіх юридичних осіб і регламентується Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» [20]. Ліцензування та дозвільні процедури стають обов'язковими за наявності прямої вимоги закону (наприклад, при зайнятті діяльністю, що вимагає одержання ліцензії, документів дозвільного характеру).

Усі процедури легітимації досить детально регламентовані законодавством і продовжують постійно вдосконалюватись. Але повномасштабне вторгнення РФ в Україну також внесло свої корективи в ці процедури, які слід враховувати [21; 22].

Також процедура легітимації окремих видів юридичних осіб може включати в себе в якості обов'язкових також і інші дії та процедури, якщо вони прямо вимагаються законом.

Наприклад, Законом України «Про товарні біржі» встановлені особливості процедур реєстрації та ліцензування біржової діяльності. Так, за ч. 2 ст. 3 зазначеного Закону, юридична особа набуває статусу товарної біржі з дня отримання ліцензії на провадження діяльності з організації торгівлі продукцією на товарних біржах та/або ліцензії на провадження діяльності з організації укладання деривативних контрактів на товарних біржах. Товарна біржа починає функціонувати після реєстрації Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (далі - НКЦПФР) правил товарної біржі [23; 24, с. 202].

Ч. 5 ст. 10 Закону України «Про акціонерні товариства» передбачено особливий багатоступінчастий порядок створення акціонерного товариства, обов'язковий для всіх АТ, а дії, що порушують зазначену процедуру, є підставою для прийняття НКЦПФР рішення про відмову в реєстрації звіту про результати емісії акцій, що надає НКЦПФР право в цьому випадку звернутися до суду з позовом про ліквідацію акціонерного товариства [25].

На думку О.В. Гарагонича, через складний характер правової конструкції акціонерних товариств можна виділити загальні та особливі умови їх легітимації. При чому, загальні умови легітимації є обов'язковими для будь-якого АТ, а особливі умови встановлені законодавством тільки для тих АТ, які здійснюють певні види господарської діяльності [10, с. 71].

В цілому, ми погоджуємося з підходом вченого, але аналіз законодавства та існування значного різноманіття юридичних осіб, кожна з яких містить свій індивідуальний «набір» правових якостей, включаючи організаційно-правову форму, форму власності, сферу діяльності тощо дає підстави вважати, що процедура легітимації є індивідуальною для кожної конкретної юридичної особи. Звичайно, є загальні умови легітимації для усіх юридичних осіб, наприклад, обов'язкова державна реєстрація, або певний комплекс легітимаційних процедур для юридичних осіб певного виду, але зрештою врахування усіх нюансів правового статусу конкретної юридичної особи вимагає індивідуалізації процедури легітимації.

Висновки. Легітимація юридичних осіб – це сукупність юридично значимих дій та процедур, спрямованих на визнання державою факту виникнення нових суб'єктів права зі статусом юридичної особи та узаконення здійснюваної ними діяльності на підставах та за умов, передбачених законом.

Зміст легітимації складає ряд юридичних процедур, головними з яких є:

- державна реєстрація створення юридичної особи;
- ліцензування;
- дозвільні процедури.

Легітимація юридичних осіб також може включати в себе ряд дій та процедур, які передують державній реєстрації створення юридичної особи або здійснюються після неї. Як правило необхідність таких процедур прямо передбачені законом, саме тому вони є невід'ємною частиною легітимації юридичних осіб.

Сама легітимація юридичної особи також є процедурою, оскільки передбачає визначену послідовність дій щодо узаконення юридичної особи та через яку реалізується найважливіша частина процесу її створення.

Процедури легітимації є нормативно регламентованими, їх проходження супроводжується імперативними вимогами на всіх етапах, а отже сама процедура легітимації є публічно-правовою, адміністративною, чим відрізняється від інших стадій і дій в процесі створення юридичної особи.

Ми доходимо висновку, що зміст процедури легітимації є індивідуальним для кожної конкретної юридичної особи, містить свій комплекс юридичних дій та процедур і залежить від правових якостей юридичної особи (організаційно-правової форми, форми власності, сфери діяльності тощо).

Звертаємо увагу на необхідність продовження досліджень в напрямку розглянутих в статті питань, зокрема, уніфікації термінології та теоретичних підходів до процедури легітимації юридичних осіб, вивчення досвіду зарубіжних країн з метою подальшого вдосконалення законодавства у зазначеній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сагайдак Ю.В. Адміністративно-правові засади легалізації суб'єктів підприємницької діяльності в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. / Нац. авіац. ун-т. Київ, 2014. 20 с.
2. Висоцький О.Ю. Легітимація / Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 2: Філософія права. Х.: Право, 2017. С. 398–401.
3. Словник іншомовних слів / за ред. О.С. Мельничука. К., 1974. 776 с.
4. Словник української мови: в 11 т. Т. 4. 1970–1980. С. 461.
5. Словник української мови online. Томи 1–14. URL: <https://sum20ua.com>.
6. The Oxford English Dictionary [Text]. Vol. VI (L-M). Oxford: At the Clarendon Press, 1970. P. 189.

7. Нечипоренко В. Суспільство потребує легітимності соціальних дій та інституцій, щоб інституціональний порядок мав сенс для всіх. *Філософська думка*. 2009. № 5. С. 62–74.
8. Ільницька Н. Адміністративно-правове регулювання створення юридичних осіб: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». Київ, 2021. 252 с.
9. Кампі О.Ю. Особливості легітимації суб'єктів діяльності із спільного інвестування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2011. Вип. 16. С. 141–145.
10. Гарагонич О.В. Загальні та особливі умови легітимації акціонерних товариств. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 7. URL: http://www.pap.in.ua/7_2014/20.pdf.
11. Khomko L. Legal principles of legitimization of joint-stock companies in Ukraine. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2020. 1 (volume 3). P. 193–198.
12. Кравчук В.М. Корпоративне право. Науково-практичний коментар законодавства та судової практики. К.: Істина, 2005. 720 с.
13. Основи бізнесу: навчальний посібник / Доброва Н.В., Осипова М.М. Одеса: Бондаренко М.О., 2018. 305 с.
14. Створення власного бізнесу: навч. посібник / А.М. Колот, Г.О. Швиданенко та ін. К.: КНЕУ, 2017. 311 с.
15. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15> (дата звернення: 13.12.2024).
16. Деревянко Б.В., Туркот О.А. Захист прав суб'єктів господарювання: навчальний посібник. Львів: Ліга-Прес, 2019. 150 с.
17. Хомко Л.В. Легітимація суб'єктів підприємницької діяльності: сутність та законодавче забезпечення. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 1. С. 142–151.
18. Галіцина Н.В. Адміністративна процедура як інститут адміністративного процесу. *Форум права*. 2010. № 4. С. 163–177.
19. Саніахметова Н.О. Підприємницьке право: навч. посібник, 2-е вид. К.: А.С.К., 2002. 704 с.
20. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань : Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/755-15> (дата звернення: 14.12.2024).
21. Ільницька Н.Ф. Особливості легітимації суб'єктів підприємницької діяльності під час дії воєнного стану в Україні. *Правничі студії пам'яті Василя Івановича Синайського: право корпорацій в умовах дії воєнного стану*: зб. матер. круглого столу (м. Київ, 28.06.2022). К.: КНЕУ, 2022. С. 24–29.
22. Ільницька Н.Ф. Ліцензування господарської діяльності юридичних осіб в умовах воєнного стану. *Правничі студії пам'яті Василя Івановича Синайського: проблеми функціонування юридичних осіб приватного права в умовах воєнного стану*: зб. матер. круглого столу. (м. Київ, 25.04.2023). К.: КНЕУ, 2023. С. 14–18.
23. Про товарні біржі: Закон України від 10.12.1991 № 1956-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1956-12> (дата звернення: 13.12.2024).
24. Кулага Е.В. Шаталова Л.М. Правова природа товарної біржі як суб'єкта підприємницької діяльності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 201–203. URL: http://lsey.org.ua/11_2023/45.pdf.
25. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 № 2465-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2465-20> (дата звернення: 13.12.2024).